

Moderne sprookjes in een uitdetijds jasje

Voor Barbara,
mijn prinses

Bart J.G. Bruijnen

Moderne sprookjes in een uitdetijds jasje

Colofon

© 2019 Bart J.G. Bruijnen

Vormgeving: Het Verdronken Kalf

Druk: Brave New Books

ISBN: 9789402193862

NUR: 300/303/340/345

Woord vooraf

De bladzijden hierna bevatten de cadans om puur melodieuze redenen niet altijd erende, maar zacht tegen de herrie van het alledaagse geschilderde verhalen die geënt zijn op folkloristische vertellingen uit alle windstreken van voornamelijk het cultuurrijke continent Europa. Elk hiernavolgend parabel van een zeker personage dat de vorm aangenomen heeft van een mens of van een dier of van een andere entiteit die tussen de levenden woont, vult de betrokken lezer sowieso met gedachten van herkenbaarheid, maar krijgt een verrassende wending daar waar het einde nadert. Dank is verschuldigd aan de verhalenverzamelaars en -schrijvers Andrew Lang, Rick Norwood, Fernán Caballero, Alphonse Daudet, Jón Árnason, Joseph Jacobs, Hans Christian Andersen, Reginald Scot, Giovanni Francesco Straparola, Peter Christen Asbjørnsen, Jørgen Moe, Zakari Topelius, William Elliot Griffis, Jean de Bosschère, Heinrich Hoffmann, Jacob & Wilhelm Grimm, Karel Dežman, Parker Fillmore, Karia Jaromira Erbena, Danute Bindokien, Andrejs Pumpurs, Friedrich Kreutzwald, Vladimir Boiko, Ion Creangă, Hermann Kletke, A.H. Wratislaw, Vuk Stefanović Karadžić, Lilian Gask, Xenofontos N. Saltê, Theodore P. Gianakoulis, Georgia H. MacPherson en Ignatius Kunos, maar ook aan fotografe Diane Arbus en de samenstellers van de Bijbel, in het bijzonder die van het Oude Testament, en uiteraard aan Vladimir Propp en Oscar Wilde. De meeste dank, in welk seizoen ook, geef ik aan mijn opa, Frits Bruijnen (18 februari 1903, Baarlo – 15 oktober 1998, Venlo), die mij verhalen vertelde en leerde vertellen. Als u morgen terugkomt, heb ik een beter woord vooraf.

Bart J.G. Bruijnen

Inhoud

De hertogsdochter.....	9
De wensgans.....	11
De knorrende pastoor.....	13
De klompenmannen.....	15
Over geiten en wolven.....	17
De geurige deerne.....	19
De afweerwolf.....	21
Smeerpeters week.....	23
De bakkerszoons kat.....	25
Het tsarenbezoek.....	27
Het bosbuitenbeenblok.....	29
Het berkengezang.....	31
De breekkeizer.....	33
Manneke Janneke.....	35
De waakbok.....	37
Groot en sterk.....	39
Het gewiekste wiefke.....	41
De bijnarchist.....	43
De drakenrecensie.....	45
De varkensprins.....	47
Het eiermeisje.....	49
De kaaskaner.....	51
De rustster.....	53
Het urineorakel.....	55
De zigeunerinnenvloek.....	57

Het varken, de boer en de slager	59
De torenbouwer	61
De heidekeizerin	63
De koboldcadeaus	65
Over het naammaken	67
De meerminkukel	69
De vliegende vogel	71
Het golempje	73
De fruitwerper.....	75
Het plan van de smid	77
De middernachtstudent	79
Held Sigurd	81
Het damesdamhert	83
De vis van kennis.....	85
Het duivelshaartje	87
Goede Sientje	89
De palendroom	91
De genezen neeschudder	93
De stoppende tapper.....	95
De kist van de goochelfee	97
De rijmende rover.....	99
De uitmunter	101
Achter outer en heerd	103
De Duimberg	105
De waargokster	107
De watermolenaar.....	109
De steenzitter	111
Het slangenmeisje	113
De vinnige vis.....	115
Het seizoenoffer.....	117
De wisseltruc	119

De man uit de mist.....	121
De gesolde soldaat.....	123
De leeuwendoder.....	125
Het appelgeschil.....	127
De toevalpartij.....	131

De hertogsdochter

p Zonnekesdag trokken alle jonge mannen, zoals gebruikelijk, naar taverne De Ruwe Maagdentong, hier niet ver vandaan. Het was een mooi jaargetijde geweest en iedereen had volop reden tot feesten. Toch ligt er bij elk gelag wel een smet op de loer en zo werd, toen de maan op z'n hoogst stond, de broer van de hertog in zijn gat gebeten door Peer, een jonge varkensboer uit een van de omliggende gehuchten.

De hertog zou het er niet bij laten zitten. Met kaakslagen en andere krenkingen jegens zijn familie maakte hij in de regel korte metten. Peer wist dat ook wel, dus toen hij de volgende dag ontwaakte, toog hij subiet naar De Ruwe Maagdentong om te peilen wat de schade eigenlijk was waar hij mee te maken had.

Buiten de taverne stond Gertrudis, de onooglijke dochter van de hertog, onze jonge boer op te wachten. Peer herkende haar meteen; alleen al om haar scheelheid was ze in de wijde omtrek bekend.

'Ik heb gehoord over je twist met mijn oom,' zei Gertrudis tegen Peer. 'Het zal je duur komen te staan.'

'Ach, het was een misverstand,' zei Peer. 'Ik denk dat het wel met een sisser af zal lopen.'

Maar Gertrudis deelde Peers geruststelling niet, en ze vertelde hem dat ze haar oom en haar vader die ochtend over het voorval had horen praten en dat de beide mannen werkelijk furieus waren. Er zou de jonge boer een flinke straf te wachten staan.

Toch wist Gertrudis ook nog wel een manier om hem van zijn ellende te redden. Als hij met haar zou trouwen, zou hij bij de familie horen, en dan zouden de hertog en diens broer hem moeten vergeven; dat was nou eenmaal de code in die tijd.

Peer dacht eens diep na, en daarna nog een keer. Hij had toch niet echt trek om met deze lelijke hertogsdochter te huwen. Echte status zou hij

er niet door krijgen. Gertrudis had vijf oudere broers, dus serieuze bezittingen en een fatsoenlijke titel zaten er voor Peer niet in. Maar ja, hij had nog minder zin om verbannen te worden of de rest van zijn kerstmis in een kerker te vieren. En dus besloot hij maar op Gertrudis' voorstel in te gaan.

Peer beloofde Gertrudis met haar te trouwen, en samen trokken ze naar het kasteel van de hertog om het goede nieuws te verkondigen. Toen ze bij de centrale hal van het kasteel aankwamen, liep de broer van de hertog het tweetal tegemoet.

‘Zand erover,’ zei hij, terwijl hij Peer een hand gaf. ‘Ik lokte het eigenlijk uit gisteren.’

Peer was enigszins opgelucht, maar die belofte aan Gertrudis hing ook nog in de lucht, en toen hij daarover vertelde aan de hertog vond die dat hij zich daar als rechtschapen man ook aan moest houden.

Wat zwaarmoedig ging Peer naar huis om nog wat spullen op te halen en dingen te regelen voor de trouwerij. Onderweg kwam hij langs De Ruwe Maagdentong. Binnen vertelde hij de herbergier over zijn tragiek.

‘Drink dit toverdrankje maar,’ zei de herbergier glimlachend, toen hij het verhaal aangehoord had. ‘En betalen hoef je pas als je straks aangetrouwde familie van de hertog bent.’

Peer bedankte de man, dronk een glas, en al snel werd hij glunderend warm.

Na twee flessen van de toverdrank kwam Gertrudis de taveerne binnen om haar aanstaande man te zoeken. Peer viel voor haar op z'n knieën.

‘Daar is ze,’ riep Peer. ‘Mijn hemel, wat is ze mooi. De betovering is gebroken. Ze is een prinses geworden!’

De wensgans

akelings op de rand van de heide, waar de eiken naar de berken buigen, hier niet ver vandaan, reed eens een uitgebluste molenaar met een niet overdreven van zakken graan voorziene kar naar zijn ridderschuwe molen toe.

‘Pas op!’ hoorde hij eensklaps. ‘Je rijdt bijna over mijn schaduw heen!’ De molenaar liet zijn paard halt houden en keek om zich heen om te ontdekken waar de stem zijn oorsprong had. Hij zag niets, behalve een of andere gans van een niet direct definieerbare soort, rechts van het zandpaadje.

‘Goediedag,’ sprak de gans.

‘Insgelijks,’ zei de molenaar. ‘Rare gans ben jij. Ben je soms zo’n rietgans?’

‘Nee,’ zei de gans. ‘Maar dat doet er ook niet toe. Je hebt me in al je slimmigheid ontdekt, en daarom mag ik je drie wensen aanbieden!’

‘Een kolgans? Ben je een kolgans? Of zo’n witbuik? En wat doe je hier eigenlijk deze tijd van het jaar?’

‘Hoorde je me niet? Je krijgt drie wensen van mij. Wat hindert het je dan nog dat je niet weet wat voor gans ik ben?’

Maar de molenaar liet het er niet zomaar bij zitten. Hij was een man van precisie; in zijn meel zaten ook nooit klontjes of verdwaalde graanstukjes. Na nog wat gekibbel van ongeveer een kwartier gaf de gans met redelijke tegenzin aan dat hij in feite geënt was op een boerengans, maar dat zijn veren ooit voor een groot deel uitgevallen waren en dat de veren die naderhand aangroeiden wat donker uitgevallen waren. De molenaar nam genoeg met deze wazige uitleg, en de gans kon over tot de orde van de dag.

Drie wensen mocht de gans de molenaar dus aanbieden.

‘Dan hoef ik niet lang na te denken,’ zei de molenaar, over zijn lippen likkend. ‘Als eerste wens wil ik dat ik al het graan van de wereld al gemalen heb.’

En onder het suizen van de wind veranderde ineens het graan op de kar van de molenaar in meel. Maar er kwamen nog meer zakken bij. En nog meer. En de zakken barstten open. En rondom de kar groeide er op de grond een laag meel, alsof het sneeuwde. Het meelniveau bleef stijgen en stijgen. Nog nooit had de molenaar zo veel meel bij elkaar gezien. De helft ook niet, en zelfs de wortel daarvan niet. Hij beseftte bij de aanblik van deze gruwelijke overdaad de onhandigheid van zijn gekozen wens, en toen hij nog maar net met zijn hoofd boven de witte berg uitstak, wenste hij snel dat alles weer zou worden als het was vóór hij zijn eerste wens deed.

Nog geen seconde later zat de molenaar weer uitgezakt op zijn matig met zakken graan gevulde kar.

‘En wat is je derde wens?’ zei de gans, wat verveeld.

‘Een pratende gans?’ zei de molenaar verbaasd. ‘Raar beest ben jij. Ben je soms zo’n rietgans?’

Door zijn tweede wens kon de molenaar zich wat er zich zojuist zoal had afgespeeld uiteraard niet meer herinneren; de gans verstond zijn vak goed.

‘Ja, een rietgans! En bovendien mag je van mij nog een wens doen,’ zei de gans, best ongeduldig.

De molenaar lachte en ging iets meer rechtop zitten.

‘Een wens? Ik weet het, ik weet het! Ik wens dat ik al het graan van de wereld al gemalen heb!’ zei de molenaar, en hij stelde zich al in op een leven nooit meer werken.

De knorrende pastoor

De burgemeester was die ochtend met drie dagen onweer op zijn gezicht thuisgekomen en had daarna in zijn studeerkamer opgezocht wat dat eigenlijk betekende.

De jonge boer en karottentrekker Frits had de burgervader weer eens een poets gebakken door hem te vertellen dat het hele dorp op de eerste dag van de herfst naar de open plek tussen de drassige vennen, hier niet ver vandaan, zou gaan om daar de komende paasprocessie alvast te repeteren. En de deftige bestuurder was zowel in de grap als in twee van de heideplassen getrapt.

Die avond werd Frits in de ambtswoning van de burgemeester ontboden om zich te verantwoorden. Het was namelijk niet de bedoeling om wie dan ook van het gemeentebestuur, maar vooral de belangrijkste van allemaal, op het verkeerde been te zetten en al helemaal niet om dat been dan in een of ander drasland te laten stappen.

Toen Frits op zijn afspraak verscheen, trof hij de burgemeester in gezelschap van de pastoor zittend aan de eettafel. Ze waren volop aan het dineren, en op de rijkelijk gevulde tafel stond maar weinig dat nog niet aangetast was. In het midden van alle dissen, als pièce de résistance, bevond zich een grote schaal met daarop een geroosterde en met een appel getrooste big.

‘Zo, Frits,’ sprak de burgemeester. ‘Vertel meneer pastoor hier maar eens wat er vanochtend op de open plek tussen die moerassen te doen was.’

Frits draaide wat met zijn voet, stak zijn handen diep in zijn zakken en zei toen: ‘Ja, ziet u, excellentie en eminentie, ik moet het waarschijnlijk verkeerd gehoord hebben van die processierepetitie.’

De burgemeester moest minachtend lachen.

‘Is er dan iets mis je je oren, mijn zoon?’ zei de pastoor.

‘Ja,’ zei Frits. ‘Ik hoor bijvoorbeeld “nee” als mensen “nee” zeggen.’

‘Maar “nee” is toch ook “nee”?’ zei de pastoor confuus.

‘Voor mij klinkt dat inderdaad hetzelfde,’ zei Frits.

‘Ik geloof er geen sikkepit van,’ zei de burgemeester. ‘Nee, je praatjes zullen je niet meer redden.’

‘Maar iets of iemand anders dan?’ zei Frits. ‘Het varken misschien? Als het varken op tafel gaat knorren, laat u me dan vrijuit gaan?’

De burgemeester en de pastoor stemden schaterlachend in met zijn verzoek. Maar ineens ontsnapte er bij de pastoor wat darmgas met bijpassend geluid. Meteen ging hij rechtop zitten en volijverig onderzoekend keek hij om zich heen. Toen zijn blik die van de burgemeester kruiste, haalde hij schouders en wenkbrauwen op. Prompt liet hij weer een prot. De dienstmeid, die in een hoek van de kamer stond, moest haar best doen om haar lach in te houden.

‘Dat was het varken!’ probeerde de pastoor voorzichtig. ‘Het varken knorde!’

En weer rommelden zijn darmen. Boos wilde de burgemeester iets zeggen, maar zijn ingewanden waren hem voor; zijn hoofd kleurde appelrood.

‘Inderdaad!’ riep hij snel, terwijl de pastoor en hij er tegelijk nog een lieten vliegen. ‘Een wonder is het!’

En voor Frits vrij, blij en fluitend de woning verliet, liep hij nog even langs de keuken om de kok te bedanken, aan wie hij de dag daarvoor nog een grote zak kool en bonen had gegeven.

